

Ny hvitvaskingslov

Fagseminar om ny hvitvaskingslov, Oslo 13. september 2018

Adv. Atle Roaldsøy

Hvorfor ny hvitvaskingslov

- Anerkjent at Hvitvasking og terrorfinansiering er en stor global utfordring
- Beskytte det finansielle system mot å bli misbrukt for kriminelle formål
- Omfanget av hvitvasking: 2 – 5% av global GDP - FN/IMF
- Financial Action Task Force: Opprettet av G7 1989
- 5 EU direktiver siden 1991 (startpunkt: «Drugs-related offences»)
- FNs sikkerhetsråd, FN-konvensjoner, OECD, Europarådet, G-20
- En regulatorisk «flodbølge»...
- EUs endringsdirektiv til fjerde hvitvaskingsdirektiv og EUs «sjette direktiv»

Lov-prosessen

- 4 Hvitvaskingsdirektiv, mai 2015
- Lovutvalg oppnevnt februar 2015
- Delutredning I, november 2015
- Delutredning II, desember 2016
- Prop. 40 L (2017-2018)
- Innst. 271 L – Finanskomiteen
- Lovvedtak

Finans Norge har gitt en rekke innspill gjennom lov-prosessen
Departementet foretar en del endringer ift. NOU 2016: 27
Dialog med Finanskomiteen og komiteens innstilling

Hvitvaskingslovens formål

- §1: «Lovens formål er å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering»
- «Tiltakene i loven skal beskytte det finansielle og økonomiske systemet samt samfunnet som helhet ved å forebygge og avdekke at rapporteringspliktige brukes eller forsøkes brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering»

Noen definisjoner – lovens § 2

- a) «hvitvasking»-handling som beskrevet i straffeloven § 332 og 337
- b) «Terrorfinansiering»-handling som beskrevet i straffeloven § 135, § 136 a.
- Til a) og b): pedagogiske koblingsord - «..all befatning med utbytte fra kriminelle handlinger er hvitvasking».
- Ikke vurdering av subjektiv skyld
- Viktig i forbindelse med undersøkelsesplikten og rapporteringsplikten §§ 25, 26
- Ikke meningen med realitetsendring, men klargjøre kravet til objektive holdepunkter i vurderingene.
- Transaksjonsbegrepet, lovens § 2 d) mindre viktig i ny lov.

Definisjoner § 2, forts.

- f) «Politisk Eksponert Person»
- g) «nært familiemedlem»
- h) «kjent medarbeider»
- Samlet utgjør disse kategoriene en vid krets av personer.
- Skal gjennomføre forsterkede kundetiltak.
- PEPs etc. er ikke tidsavgrenset – avhengig av risikovurdering
- Omfatter også nasjonale PEPs

§ 2 Definisjoner, forts

- e) «Reell rettighetshaver»: «fysisk person som i siste instans eier eller kontrollerer kunden, eller som en transaksjon eller aktivitet gjennomføres på vegne av»
- Vesentlig endring ift. forslaget i NOU 2016: 27
- Problem oppstår ved identifisering av reelle rettighetshavere etter § 14, 5. ledd – identifisering av reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person.
- Hva innebærer **kontroll over** i § 14 (1)?
- Behov for forskriftsregulering, jf. Prop. 40 L, s. 75, 2. spalte, men ikke omtalt i høringen nå – Finans Norge har kommentert behov for klargjøring

Forenklete kundetiltak § 16

- Forenklete kundetiltak kan gjennomføres ved **lav risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering**, jf. forskriftsutkast NOU 2016: 27 § 2.
- Momenter i vurderingen: Selskaper notert på regulert marked underlagt informasjonsplikt, offentlige forvaltningsorganer, kunde fra «lavrisikoland», produkttype, transaksjon, tjeneste, geografiske risikomomenter
- Avvik mellom Utredningen og Prop. 40 L/lovvedtak § 16
- Krav til **bekreftelse** av opplysningene kan lempes for reelle rettighetshaveres identitet og retten til å handle på vegne av kunden, samt innhenting og vurdering av nødvendige opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. §§ 12 og 13.
- § 16 åpner ikke for å lempe på kravene til bekreftelse av kundens identitet, Prop. 40 L, side 80
- Opplysningen skal innhentes. Det er kun tale om lempeligere krav til bekreftelse.
- § 16 innebærer en «grunnleggende endring av reguleringen av forenklete kundetiltak», jf. NOU 2016: 27/Prop. 40 L

Forslag om særregel for kundekontroll i skadeforsikring

- Spørsmålet behandlet i forbindelse med lovproposisjonens behandling i Stortinget.
- Merknader i Innst. 271 L og mulig forskriftshjemmel for kundeidentifikasjon ved skadeforsikringsprodukter.
- Konsekvenser for næringen av ny lovs § 16: økte kostnader
- Forslag i høringssvar fra Finans Norge: Videreføring av någjeldende forskrift § 10, 2. ledd nr. 3 om forenklet kundekontroll tegning av polise videreføres, dvs. at kunden identifiseres, men bekreftelse kan unnlates.
- Subsidiært foreslås forskriftsbestemmelse som hjemler unntak fra kravet til bekreftelse av kundens identitet ved lav risiko, jf. NOU 2016: 27.

Politisk eksponerte personer § 18

- Mye oppmerksomhet - hvor store er de praktiske implikasjonene?
- Inkluderer nå også nasjonale PEPs (bla. Statsoverhode, minister, parlamentariker, høyere rettsinstans, ambassadører, samt «nært familiemedlem» og «kjent medarbeider»), § 1 f) – h)
- EU kategorisering på trappene (oversikt over stillinger/posisjoner som gir status som PEP i det enkelte land)
- Krav til forsterkede kundetiltak i minst ett år etter at den politisk eksponerte personen avsluttet stillingen eller vervet, jf. § 18
- Risikovurdering avgjørende for videreføring av forsterkede kundetiltak

Avvisning og avvikling

- § 21 (1): Dersom kundetiltak ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige ikke etablere kundeforholdet eller utføre transaksjonen.
- § 24 (4): Dersom kundetiltak som ledd i løpende oppfølging ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige avvikle kundeforholdet.
- Forholdet til finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven – «saklig grunn/særlige grunner».
- Tilsvarende vurderingskriterier etter hvitvaskingsloven, Prop. 40 L, side 89-90 og 98.
- «Avslag kun berettiget dersom forbrukeren ikke etterlever hvitvaskingsregelverket»
- Viktig myndighetsperspektiv: Finansiell inkludering

Undersøkelses- og rapporteringsplikten

- Det opprettholdes et skille mellom undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt, jf. § 25 og § 26
- Det er ikke intensjonen å foreta realitetsendring (men et krav til bedre kvalitet i systemer og vurderinger).
- Undersøkelsesplikten knyttes ikke lenger til «mistanke», men til «**forhold som kan indikere** at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering». Det harmonerer bedre med at terskelen er lav, jf. § 25. MERK: transaksjonsbegrepet er fjernet
- Rapporteringsplikten knyttes imidlertid til «**forhold som gir grunnlag for mistanke**» om hvitvasking eller terrorfinansiering.
- «hvitvasking» som koblingsbegrep i loven: I praksis omfattes all befatning med midler fra straffbar handling. Det er ikke meningen at rapporteringspliktige nærmere skal vurdere hvilket straffebed som evt. kommer til anvendelse

Utveksling av opplysninger

- § 26 (1): «Etter forespørsel fra Økokrim skal rapporteringspliktige oversende andre nødvendige opplysninger, uavhengig av om den rapporteringspliktige av eget tiltak har oversendt opplysninger etter første punktum.»
- § 31 (3), jf. § 28 (6): Banker, kredittforetak, finansieringsforetak og forsikringsforetak kan uten hinder av taushetsplikt utveksle nødvendige kundeopplysninger seg i mellom når det anses nødvendig som ledd i nærmere undersøkelser etter § 25. (videreføring av någjeldende § 20)
- § 31 (1) Utveksling av opplysninger innen samme konsern – Utkast til forskrift legger unødige begrensninger?:
- «felles kunde», «særlig tilknytning til hverandre», «innhentet eller utarbeidet etter hvitvaskingsloven»
- Operasjonalisering av «sentralisert funksjon for informasjonsdeling»?

Lovens kapittel 7 - Øvrige plikter

- Omfattende plikter skjuler seg bak intetsigende kapitteloverskrift:
- § 35 Internkontroll
- §36 Opplæring
- § 38 Elektroniske overvåkingssystemer.

Straff, forvaltningstiltak og sanksjoner

- Dagens straffebestemmelse videreføres, med utvidelser – mot hvitvaskingslovutvalgets anbefaling – ny lovs § 51: Fengsel inntil 1 år (særlig skjerpende omstendigheter), bøter
- Gjelder nå også brudd på plikten til løpende oppfølging og avsløringsforbudet
- Hvis foretaket kan straffes: Bøter også på personnivå (styre/daglig leder) ved forsett eller grov uaktsomhet, eller fengsel inntil 1 år ved særlig skjerpende omstendigheter
- Overtredelser av rapporteringsplikten (§ 26) og avsløringsforbudet (28) kan straffes på personnivå – «styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av foretaket...»

Overtredelsesgebyr § 49

- For overtredelse av følgende bestemmelser:
- Risikobasert tilnærming og rutiner, Kap. 3 (§§ 6-8)
- Kundetiltak og løpende oppfølging, Kap. 4 (§§ 9-24)
- § 25 (undersøkelsesplikt), § 26 (rapporteringsplikt), § 27 (gjennomføring av mistenkelig transaksjon), § 28 (avsløringsforbud), § 30 (registrering og lagring/sletting av personoppl.), § 35 (internkontroll), § 36 (opplæring), § 39 (virksomhet i utlandet), § 42 (autorisasjon virksomhetstjenester), forskrift gitt i medhold av nevnte bestemmelser, forskrift i medhold av § 52 (opplysninger ved betalinger – betalingsforordningen – også mottakeropplysninger skal følge trans.)

Gebyrets størrelse

- Inntil 9 millioner kroner (Norges Bank, valutavirksomhet, verdipapirregister, advokater etc.)
- Inntil 44 millioner kroner (Banker, finansieringsforetak, kredittforetak, verdipapirforetak, forsikringsforetak etc.)
- Overtredelsesgebyr kan ilegges foretak selv om ingen enkeltperson har utvist skyld
- Overtredelsesgebyr kan i tillegg ilegges styremedlem, daglig leder.
- Finansinstitusjoner: inntil det dobbelte av beregnet vinning eller inntil 10% av årsomsetning.

Overtredelsesgebyr

- Overfor fysisk person krav om forsett eller grov uaktsomhet
- Overtredelser av brudd på bestemmelsen om rapportering (§ 26) eller avsløringsforbudet (28) kan ilegges gebyr uten at foretaket sanksjoneres. Krav om forsett eller grov uaktsomhet. Gjelder styremedlemmer, leder, ansatt og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige

Myndighetsforventninger

- «Selv om forpliktelsene til en viss grad er videreføringer og utvidelser av gjeldende plikter, legger departementet til grunn at de administrative byrdene i sum vil øke for rapporteringspliktige foretak. Departementet viser til at lovforslaget generelt strammer inn regelverket og skal gjøre det vanskeligere for kriminelle å hvitvaske penger og finansiere terrorisme. I dette ligger det også en forventning om at innsatsen på området intensiveres.», jf. Prop. 40 L, side 168, første spalte, 3. avsn.

